

Arastırma / Original article**YEDAM İnternet Bağımlılığı Stigmatizasyon Ölçeği**Aylin İŞİK,¹ Mehmet DİNÇ,^{1,2} Melike Gülsüm ŞİMŞEK,¹ Kültegin ÖGEL³**ÖZ**

Amaç: Bu çalışmanın amacı, halkın internet bağımlılığına ilişkin tutumlarını belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirmektir. **Yöntem:** Ölçeğin geliştirilme aşamasında 12 soru oluşturulmuş ve Yeşilay Danışmanlık Merkezi'nde (YEDAM) çalışan altı uzman görüşüne sunulmuş, 10 olguya pilot olarak uygulanmıştır. **Sonuçlar:** Ölçeğin yapı geçerliğini saptamak amacıyla faktör analizi yapılmış ve bu analizler sonucunda dört faktörlü (ahlaki etiketleme, ayrımcılık ve dışlama, hastalık olarak değerlendirme, tedaviye yönelik değerlendirme) toplam varyansın %30.2'sini açıklayan 12 maddeden oluşan ölçek elde edilmiştir. Ölçeğin tümü için Cronbach α (0.71) katsayıları hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlar ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu kanıtlar niteliktedir. (*Anadolu Psikiyatri Derg 2019; 20(özel sayı.1):101-103*)

Anahtar sözcükler: Bağımlılık, internet, ölçek, stigma

YEDAM Internet Dependence Stigmatization Scale**ABSTRACT**

Objective: The aim of this study is to develop a scale which would determine public attitudes towards internet addiction. **Methods:** In the process of development of the scale, 12 questions were prepared and presented to six specialists working in Yeşilay Counseling Center (YEDAM), applied to 10 cases as pilot applications. **Results:** In order to detect the structural validity of the scale factor analysis were conducted. As a result of this analysis, a four factored (moral labeling, discrimination and exclusion, regarded as illness, evaluation and direction for treatment) scale that explains 30.2% of the total variance and that was comprised of 12 items was obtained. Cronbach's α (0.85) coefficients for the totality of the scale were calculated. **Discussion:** The obtained results prove that the scale is valid and reliable. (*Anatolian Journal of Psychiatry 2019; 20(special issue.1):101-103*)

Keywords: addiction, internet, scale, stigma

GİRİŞ

Damgalama birey ve grup hakkındaki klişeleri, ön yargıları ve bireye, gruba yönelik ayrımcılığı içerir. Bir gruba yönelik düşünceler, duygular ve davranışlardan oluşabilir.¹ Alkol/madde bağımlılıklarına ilişkin damgalamalar genellikle ahlaki açıdan düşük değerlilik, kişilik zayıflığı ve suç eğilimi gibi olumsuz tutumlar şeklinde olmaktadır.^{2,3} Damgalama, bağımlı kişilerin sosyal ve ruhsal iyiliği açısından ciddi olumsuz sonuçlar doğuran bir sorun olup bağımlılığın tedavisinde önemli bir engel oluşturmaktadır.⁴ Son zamanlarda, bağımlılık kavramı yalnız alkol ve madde kötüye kullanımıyla ilgili değil, birçok sorunlu

yineleyici davranış türlerini de içerecek şekilde kullanılmaktadır. Kavramın daha geniş anlamlarda kullanılması insanların bağımlılık sorunu olan kişiler ile ilgili damgalamalarını etkileyebilir. Teknolojik bağımlılıklar, bilgisayarların, akıllı telefonların ve gelişmiş dünyanın büyük kesimindeki insanlar tarafından giderek daha erişilebilir hale gelen diğer cihazların aşırı kullanımı şeklinde tanımlanmıştır.^{5,6} Günümüzde halkın sorunlu internet kullanımı ve bu kişiler hakkında neler düşündükleri bilinmemektedir.⁷ Bu çalışmanın amacı, davranışsal bir bağımlılık olan sorunlu internet kullanımına yönelik tutumlarını araştıran geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmektir.

¹ Yeşilay Danışmanlık Merkezi, İstanbul

² Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Psikoloji Bölümü

³ Moodist Psikiyatri ve Nöroloji Hastanesi, Bilgi Üniversitesi, İstanbul

E-mail: aylin.isik@yesilay.org.tr

doi: 10.5455/apd.302644871

YÖNTEM**Örnekleme**

Çalışmanın örneklemini iki ayrı kurumda çalışan kişilerden seçilmiştir. Kurumlardan birisi özel okul, diğeri ise bir şirkettir. İki kurumdan toplam 118 kişi çalışmaya alınmıştır.

Ölçeğin geliştirilmesi

Alan yazından elde edilen bilgiler ve uzman görüşleri değerlendirilerek bir soru havuzu oluşturulmuştur. Soru havuzu oluşturulurken YEDAM Madde Bağımlılığı Stigmatizasyon Ölçeğindeki sorular temel alınarak uyarlama yapılmıştır. Araştırmanın yapıldığı merkezde çalışan altı uzmana danışılarak, ölçekte kullanılması planlanan 12 soru seçilmiştir. Oluşturulan sorulardan taslak bir ölçek hazırlanmış, pilot olarak 10 olguya uygulanmış, elde edilen bilgiler ve geribildirimler doğrultusunda klinik uygulamada somut veri sağlayacak sorulardan oluşan 12 soruluk bir ölçek geliştirilmiştir. Yanıt seçenekleri, 0-3 puan arasında değerlendirilen dörtlü

Likert tipi ölçekten oluşmuştur. Ölçekten alınabilecek puan 0-36 arasındadır. Yanıt değerlendirilmesi (3) tamamen katılıyorum, (2) katılıyorum, (1) katılmıyorum, (0) hiç katılmıyorum şeklinde düzenlenmiştir. 'İnternet bağımlısı olan bir kişiyle birlikte yaşayabilirim.', 'İnternet bağımlısı olan bir kişiyle birlikte çalışabilirim.', 'İnternet bağımlılığı bir hastalıktır.', 'İnternet bağımlılığı tedavi edilebilir.' soruları ters kodlanmıştır.

Uygulama

Uygulama internet üstünden yapılmış, çalışanların internet üstünden formu doldurması istenmiştir. İki kurumda çalışan kişilerin %80'i formu doldurmayı kabul etmiştir. Formlar anonim olarak doldurulmuştur.

SONUÇ

Ölçekten alınan puanın ortalaması 18.08 ± 3.78 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.71 olarak bulunmuştur (Tablo 1).

Tablo 1. Ölçeğin güvenilirlik katsayıları

	Madde çıktığında ölçek ortalaması	Madde çıktığında ölçek varyansı	Madde-toplam korelasyonu	Madde çıktığında ölçek Cronbach α katsayısı
İnternet bağımlıları toplum içinde serbest dolaşmamalıdır	17.20	11.593	0.448	0.600
İnternet bağımlısı olan bir kişiyle birlikte yaşayabilirim	15.77	12.581	0.254	0.636
İnternet bağımlısı olan bir kişiyle birlikte çalışabilirim	15.85	12.272	0.311	0.626
İnternet bağımlıları tehlikeli olurlar	17.15	11.453	0.532	0.587
İnternet bağımlıları kendi hayatları ile ilgili doğru kararları alamaz	16.93	11.316	0.544	0.583
İnternet bağımlılığı bir ruhsal zayıflık halidir	16.51	12.271	0.279	0.632
İnternet bağımlılığı bir hastalıktır	15.69	15.683	-0.326	0.701
İnternet bağımlılığı tedavi edilebilir	16.22	14.080	-0.020	0.674
İnternet bağımlıları kendilerinden başkasını düşünmezler	17.03	11.696	0.533	0.591
İnternet bağımlıları psikopat insanlardır	17.27	12.255	0.358	0.618
İnternet bağımlılığı bir irade sorunudur	16.10	13.008	0.170	0.650
İnternet bağımlılarının sözüne güvenilmez	17.17	10.915	0.552	0.576

Verilerin faktör analize uygun olup olmadığını araştırmak için KMO and Bartlett's küresellik testi uygulanmıştır. KMO değeri 0.74 bulunarak verilerin faktör analizine uygun olduğu saptanmıştır (KMO>0.050, p<0.05). Faktör analizi sonucunda ölçeğin maddelerinin, toplam varyansın %30.2'sini açıklayan dört faktör altında toplandığı saptanmıştır (Tablo 2). Bunlar sırasıyla ahlaki etiketleme, ayrımcılık ve dışlama, hastalık olarak değerlendirme, tedaviye yönelik değerlendirme şeklinde tanımlanmıştır.

TARTIŞMA

Bu bulgular YEDAM İnternet Bağımlılığı Stigmatizasyon Ölçeğinin halk tarafından internet bağımlılığını damgalamayı ölçmede yeterli bir araç olduğunu desteklemektedir. Türkiye'de internet bağımlılığı stigmatizasyon ölçeği olmadığı için sonuçlar karşılaştırılamamıştır. YEDAM Alkol ve Madde Stigmatizasyon Ölçeği puanları ile karşılaştırıldığında, halkın internet bağımlılarını damgalama puanı daha düşük bulunmuş-

Tablo 2. YEDAM İnternet Bağımlılığı Stigmatizasyon Ölçeğinin faktör yapısı

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4
İnternet bağımlılarının sözüne güvenilmez	0.827			
İnternet bağımlıları tehlikeli olurlar	0.712			
İnternet bağımlıları toplum içinde serbest dolaşmamalıdır	0.692			
İnternet bağımlıları psikopat insanlardır	0.679			
İnternet bağımlıları kendi hayatları ile ilgili doğru kararları alamaz	0.679			
İnternet bağımlıları kendilerinden başkasını düşünmezler	0.539			
İnternet bağımlısı olan bir kişiyle birlikte çalışabilirim		0.906		
İnternet bağımlısı olan bir kişiyle birlikte yaşayabilirim		0.895		
İnternet bağımlılığı bir irade sorunudur			0.880	
İnternet bağımlılığı bir hastalıktır			-0.494	
İnternet bağımlılığı tedavi edilebilir				-0.831
İnternet bağımlılığı bir ruhsal zayıflık halidir				0.655

tur. Bulgulara göre internet bağımlıları ortalama olarak damgalanmaktadır, tıpkı alkol ve madde bağımlılığı sorunu olan bireyler gibi ahlaki yönden etiketlenme, kişilik açısından zayıf olarak değerlendirilme, toplumdan dışlanmaya uğramaktadırlar. Bu bağlamda internet bağımlıları da evsizlik ve işsizlik gibi sorunlarla karşı karşıya kalabilir. Bağımlının kabul edildiğini ve anlaşıldığını hissetmesinin tedaviye erişiminde ilk adım olabileceği unutulmamalıdır. Aynı zamanda, bireylerin toplum tarafından gerekli sosyal desteği görmesi tedavinin bir parçasıdır. Bu ölçek toplumun bağımlılara yönelik algılarını ölçerek,

değişim için neler yapılabileceğine ışık tutabilir ve böylece bağımlıların sosyal destek mekanizmaları güçlenebilir. Ölçeğin araştırmalarda kullanılabileceği ve damgalamanın azaltılması için neler yapılabileceği konusunda tartışmalara katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Türkiye’de damgalamayı azaltmaya yönelik yapılan- dırılmış eğitim programları, damgalayanlar ile damgalananlar arasında kişisel ilişki kurmaya odaklı programlar ve damgalanmaya yönelik terapötik görüşme programları gibi çeşitli müdahale uygulamaları geliştirilebileceği ümit edilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Bahar A. Şizofreni ve damgalama. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi* 2007; 2(4):101-110.
2. Gyawali S, Sarkar S, Balhara YPS, Kumar S, Patil V, Singh S. Perceived stigma and its correlates among treatment seeking alcohol and opioid users at a tertiary care centre in India. *Asian Journal of Psychiatry* 2018; 37(2):34-37.
3. Luoma JB, Kohlenberg BS, Hayes SC, Bunting K, Rye AK. Reducing self-stigma in substance abuse through acceptance and commitment therapy: Model, manual development, and pilot outcomes. *Addiction Research and Theory* 2009; 16(2):149-165.
4. Manzo JF. On the sociology and social organization of stigma: some ethnomethodological insights. *Human Studies* 2004; 27:401-416.
5. Griffiths MD. Technological addictions. *Clinical Psychology Forum* 1995; 76:14-19.
6. Shaw M, Black DW. Internet addiction: definition, assessment, epidemiology and clinical management. *CNS Drugs* 2008; 22:353-365.
7. Tao R, Huang X, Wang J, Zhang H, Zhang Y, Li M. Proposed diagnostic criteria for internet addiction. *Addiction* 2010; 105: 556-564.